

# РЕКОМЕНДАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

з Альтернативної доповіді по виконанню Україною  
Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію  
всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW)  
щодо VIII Періодичної доповіді України,  
підготовленої з ініціативи  
Гендерної стратегічної платформи

2017



## **ЗМІСТ**

ТИМЧАСОВІ СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЗАДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТИЧНОЇ РІВНОСТІ МІЖ ЧОЛОВІКАМИ І ЖІНКАМИ.....	1
ПРИПИНЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ .....	2
ПРО ПРАВО ЖІНОК НА РІВНИХ ІЗ ЧОЛОВІКАМИ БРАТИ УЧАСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ І ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ .....	3
РІВНІСТЬ ЖІНОК ІЗ ЧОЛОВІКАМИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРЕДСТАВНИЦТВІ .....	5
РІВНІ ПРАВА Й МОЖЛИВОСТІ ЖІНОК У СФЕРІ ПРАЦІ .....	6
ДІВЧАТА І ЖІНКИ СІЛЬСЬКИХ МІСЦЕВОСТЕЙ .....	8

# ТИМЧАСОВІ СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЗАДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТИЧНОЇ РІВНОСТІ МІЖ ЧОЛОВІКАМИ І ЖІНКАМИ



## Стаття 4 Конвенції передбачає:

...Вжиття державами-учасницями тимчасових спеціальних заходів, спрямованих на прискорення встановлення фактичної рівності між чоловіками і жінками....

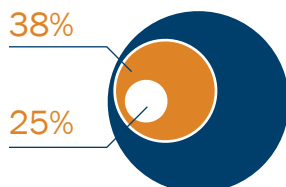
## ЩО ЗРОБЛЕНО У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ:

2013 р. в Україні внесений Пункт 10 у Статтю 8 Закону України «Про політичні партії». Він передбачив мінімальний рівень представництва осіб однієї статі не менше 30% загальної кількості кандидатів виборчого списку.

2015 р. прийнятий Закон України «Про місцеві вибори», Стаття 4. «Рівне виборче право» визначала що «Представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30 % загальної кількості кандидатів у виборчому списку».

Але ця норма була неімперативною – за її недотримання Центральна виборча комісія не відмовляла партіям у реєстрації їх виборчих списків.

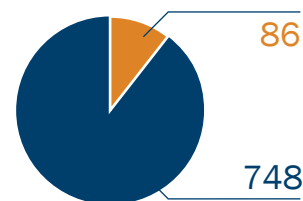
У результаті на виборах до парламенту 2014 р. цієї норми дотрималось тільки 7 партій.



Під час місцевих виборів 2015 р. тільки 38% із 132 партій-учасниць перегонів відкривали свій статут.

Лише у 25% з них була норма про гендерну квоту в списках кандидатів до ВРУ.

Загалом із 748 партійних списків жінки очолили 86 (або 11.5%). Тобто майже втричі менше від загального числа кандидаток (30,8%). Це вказує на низьку готовність партій висувати і підтримувати жінок-лідерів.



## ПОТРІБНО:

- Прийняти Виборчий Кодекс України з наскрізною нормою про гендерну квоту та недискримінацію у виборчому процесі.
- Розробити рекомендації про відмову в реєстрації партій як суб'єктів виборчого процесу за недотримання ними гендерної квоти.
- Запровадити обов'язкове навчання для політичних партій і партійного керівництва про суть гендерної рівності.
- Розробка та застосування тимчасових вирівнюючих засобів в інших сферах, передовсім в економічній, поки лишається недосяжною.



## ПРИПИНЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ

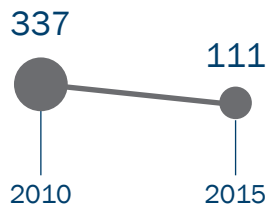
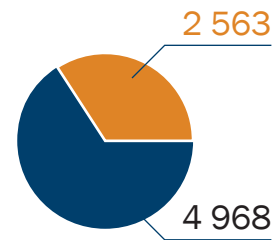
### Стаття 6 Конвенції передбачає,

що держави-сторони вживають усіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, щодо припинення всіх видів торгівлі жінками та використання проституції жінок...

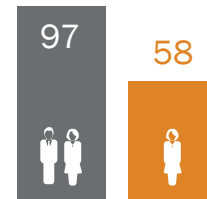
### ЩО ЗРОБЛЕНО:

За 2010-2016 рр., всупереч активності Уряду і держави, сумарна ефективність політики з протидії торгівлі людьми впала. Це відбулося з 2012 на 2013 рр., і останні три роки ситуація лишається стабільно важкою.

За даними представництва Міжнародної організації з міграції в Україні, з 2010 по червень 2015 рр. 4 тис. 968 українців постраждали від торгівлі людьми, з яких 2 тис. 563 жінки<sup>1</sup>. Міжнародна організація з міграції в партнерстві з місцевими громадськими організаціями щороку ідентифікує близько 1 тис. громадян України, які постраждали від торгівлі людьми.



За 10 місяців 2015 р. відкрито 111 кримінальних проваджень з приводу торгівлі людьми, з яких 84 справи направлено до суду. 97 осіб визнано потерпілими, з яких 58 жінок. В 2010 р. було відкрито 337 справ.



Однією з актуальних проблем є реорганізація в Міністерстві внутрішніх справ України, після якої боротьба з торгівлею людьми перестала бути пріоритетом. Працівники поліції, прокурори, адвокати й судді все ще погано ознайомлені із особливостями кримінального провадження щодо торгівлі людьми.

### ПОТРІБНО:

- Прийняти пакет законопроектів із протидії домашньому насильству та ратифікації Стамбульської конвенції: Закон про запобігання та протидію домашньому насильству № 5294, Закон про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами №4952. та Закон #0119 про ратифікацію Стамбульської конвенції.

<sup>1</sup> <http://iom.org.ua/ua/protidiya-torgivli-lyudmi>

# ПРО ПРАВО ЖІНОК НА РІВНИХ ІЗ ЧОЛОВІКАМИ БРАТИ УЧАСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ І ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ



## Стаття 7 Конвенції передбачає

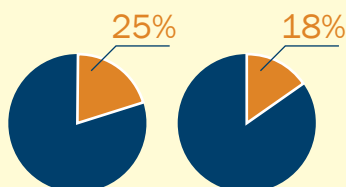
...права жінок голосувати на всіх виборах, обиратися в усі публічно виборні органи й займати державні посади; брати участь у формуванні і здійснювати політику уряду; брати участь у неурядових організаціях та асоціаціях.

## ЩО ЗРОБЛЕНО:

Суспільно-політичні можливості жінок лишаються нерівними із чоловіками. Жінки не мають реального впливу на реформи. Жодний з 17 основних напрямів реформування країни не передбачає участі експерток з питань рівності. Частка жінок у виборчих органах та на призначуваних посадах високого рівня все ще лишається критично низькою. Це стосується як державного і політичного, так і громадського секторів.

## СТАТИСТИКА:

Наразі кількість жінок на державних посадах не регулюється і є низькою, хоч і вищою ніж у парламенті. В КМУ з 23 міністрів – жінок три.



Серед заступників міністрів жінок 25%, а серед вищого керівництва 17 міністерств жінок 18%. Для порівняння, у 2015 р. в 5 міністерствах з 17 – це Мінсім'ямолодьспорту, Міноборони, Міненерго, Мінрегіонбуд та Мінкультури на посадах у вищому керівництві взагалі не було жінок.

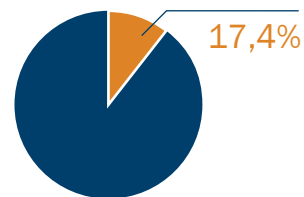
По наслідках місцевих виборів 2015 року в обласних радах переважно додалося по 1-2 «жіночих» мандати (14 областей). Вінницька, Черкаська та Одеська облради відповідно втратили 10, 9 та 7 мандатів депутаток-жінок. Є різке зростання у Львові та Хмельницькому – 9 та 8 відповідно. Але тому, що попередній склад цих рад був занадто «чоловічим». Впливу квот експерти не побачили. В більшості областей їх враховувала одна з партій або й жодна.

Лише одну з 25 місцевих державних адміністрацій в Україні (24 обласних і міської) очолює жінка. Крім того, в адміністраціях 14 областей жодної жінки немає на посадах заступника голови. Загалом по країні, лише 16% цих посад займають жінки.



## СТАТИСТИКА:

Участь жінок у житті політичних партій є переважно технічною. Відповідно Гендерного моніторингу парламентських виборів 2014 р., жінки працюють у партійних офісах та штабах. Зі 123 партій-учасниць у місцевих виборах 2015 р., тільки в 23 випадках жінка очолювала центральні органи партії або була одним із керівників. Це 17,4% від їх загального числа.

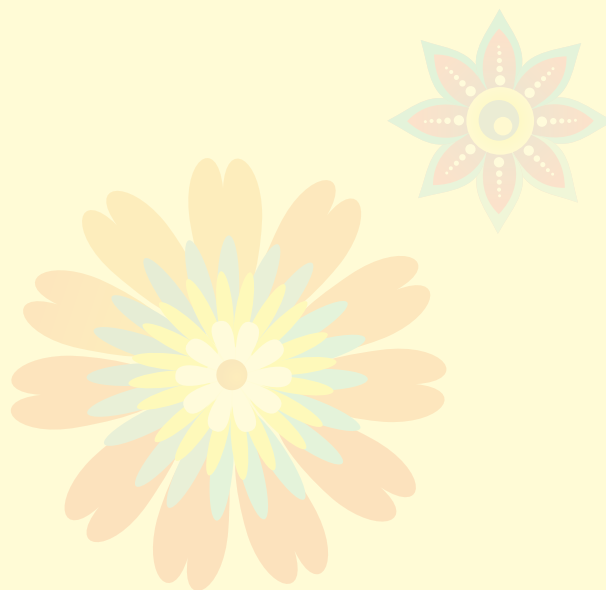


І це при тому, що жінки стають помітнішими у громадсько-політичному житті.

Волонтерські громадські ініціативи, пов'язані з Майданом у 2013 р. і військовими діями на Сході України, представлені в більшості жінками. Часто саме вони створювали і очолювали багато з волонтерських організацій – Євромайдан-SOS, Крим-SOS, Фонд Діани Макарової, Проект «Народний тил», інші волонтерські неурядові організації та асоціації.

## ПОТРІБНО:

- Законодавчо зобов'язати всі керівні структури державного та приватного сектору мати 50 % представництва жінок, і вести відповідні зміни у Трудовий кодекс.
- Створити список-резерв з жінок, які претендують на посади у міжнародних представництвах України, і призначати їх.
- Включити експертів з рівності та недискримінації у групи розробників економічних та політичних реформ, щоб інтегрувати інтереси жінок у основні напрями реформ, децентралізаційних процесів, здійснюваних в країні.



# РІВНІСТЬ ЖІНОК ІЗ ЧОЛОВІКАМИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРЕДСТАВНИЦТВІ



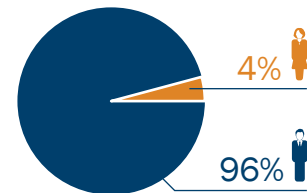
## Стаття 8 Конвенції передбачає,

щоб жінки на рівних і без жодної дискримінації представляли їх уряди у міжнародних організаціях і на міжнародному рівні.

## ЩО ЗРОБЛЕНО:

Українські жінки обмежені у представництві Уряду на міжнародному рівні та все ще мають мало впливу на прийняття рішень в цій сфері.

У липні 2014 р. Президент України доручив голові МЗС збільшити кількість жінок-дипломатів на чолі українських дипломатичних установ у країнах Євросоюзу. Із 84 посад послів України у світі лише чотири обіймають жінки, що менше 4%. Ще одна жінка – Тимчасовий повірений у справах України в Чорногорії, II секретар з консульських питань.



## СТАТИСТИКА:

2015 6,3%

За даними Державного звіту, співвідношення чоловіків і жінок в апараті МЗС України становить приблизно 70% на 30%. Проте у 2015 р. із 600 працівників в МЗС лише 38 жінок, або 6,3%, обіймали керівні посади.

2016 30%

У штаті усіх посольств України переважають чоловіки. Постійне представництво України при ООН очолює чоловік, серед 20 співробітників дві жінки – радник з політичних питань, член групи РБ ООН, та I секретар з політичних питань, член групи РБ ООН. У Представництві України при ЮНЕСКО працюють виключно чоловіки.



## ПОТРІБНО:

- Законодавчо зобов'язати всі керівні структури державного та приватного сектору мати 50 % представництва жінок. Внести відповідні зміни у Трудовий кодекс.
- Створити список-резерв з жінок, які претендують на посади у міжнародних представництвах України, і призначати їх.





## РІВНІ ПРАВА Й МОЖЛИВОСТІ ЖІНОК У СФЕРІ ПРАЦІ

### Стаття 11 Конвенції передбачає:

...Держави-учасниці вживають всіх відповідних заходів для ліквідації дискримінації щодо жінок у галузі зайнятості.

### ЩО ЗРОБЛЕНО:

Порівняно з періодом попередньої доповіді реальне становище українських жінок на ринку праці погіршувалось за всіма статистичними показниками.

Тим часом, Урядова політика у сфері праці не передбачала стратегій, що підвищували б економічні можливості жінок.

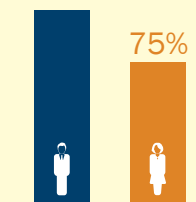
Актуальні питання, такі як рівна оплата за рівноцінну працю, та інші, не передбачені в жодному державному документі з питань рівності жінок та чоловіків.

Потреби адаптувати українське «охоронне» щодо жінок трудове законодавство до сучасних потреб відповідальні установи до уваги не приймали. Хоча зараз, коли тіньова зайнятість населення у своїх обсягах сягнула офіційної, «охоронні» законодавчі акти щодо праці жінок мало дієздатні або не виконуються. Приклад – поширені оголошення, що й далі містять вимогу певної статі.

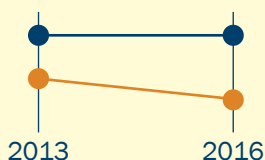
«Гендерні» Директиви Ради Європи з Угоди про асоціацію досі так і не імplementовані.

### СТАТИСТИКА:

Зарплати жінок як джерело їх доходів та економічної самостійності складають від 0.47% до 0,78 зарплат чоловіків. Станом на кінець 2015 р., жінки в середньому отримували 0.75% зарплати чоловіків, але зарплатна нерівність за статтю в окремих видах економічної діяльності була вищою. У фінансовій та страховій діяльності вона знижувалась до 0.66%, в мистецтві, спорті, розвагах та відпочину – 0.47% зарплати чоловіків.



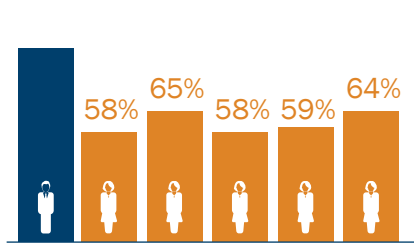
Ті з жінок, які працюють на оплачуваній «неформальній» роботі, як правило зайняті на низькооплачуваних посадах продавців у крамницях, на лотках і ринках (близько 54%), працівників закладів ресторанного господарства (6,79%), різноробочих у сільському господарстві (5,14%), домашньої прислуги та прибиральниць (5,13%) або швачок (3,70%).



У комерційному секторі, за дослідженням AIN.UA, 2016 р., жіноча заробітня плата зменшувалась принаймні останні три роки. Із 74% від чоловічої заробітньої плати у 2013 р. вона фактично зменшилась до 59% в 2015 р.



## СТАТИСТИКА:



Зараз, на позиціях топ менеджера жінки отримують 0.58% зарплатні чоловіка, на позиції менеджера середньої ланки 0.65%, на позиції старшого спеціаліста або керівника групи 0.58, на позиції спеціаліста 0.59, та 0.64 – на робітничих спеціальностях. Тобто фактичні зарплатні розриви суттєво більші, ніж за офіційними даними.

В багатьох випадках трудові угоди та інші документи для прийняття жінки на роботу заключаються на короткі терміни, щоб при вагітності чи відпустці по догляду за дитиною жінку можна було звільнити без виплати соціального забезпечення. Подібна практика стосується й лікарняних та відпусток.

## ПОТРІБНО:

- Імплементувати 6 Директив Ради Європи щодо рівності жінок з чоловіками у сфері праці та соціальних послуг, відповідно до Угоди про асоціацію Україна-ЄС.
- Включити експертів з рівності та недискримінації у групи розробників економічних реформ та інтегрувати інтереси жінок у здійснювані реформи.
- Передбачити гендерну оцінку наслідків реформ на різні групи населення, на жінок та дівчат; на жінок із уразливих груп.
- Врахувати інтереси жінок на ринку праці. Розробляти окремі програми для залучення на ринок праці жінок різних категорій та уразливих груп.
- Перейти до розробки комплексної гендерної політики на ринку праці.





## ДІВЧАТА І ЖІНКИ СІЛЬСЬКИХ МІСЦЕВОСТЕЙ

### Стаття 14 Конвенції передбачає,

що Держава приймає до уваги особливі проблеми жінок із сільських місцевостей, і визнає їх значну економічну роль...

### ЩО ЗРОБЛЕНО:

Статистика доступу сільських жінок до власності, ресурсів, оплачуваної праці та соціальних послуг – украй невтішна. Очевидно, що ця категорія жінок потребує особливої уваги.

У сільських місцевостях проживає третина українських жінок, і вони – понад половина сільського населення.

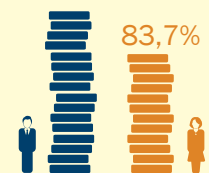
Багато сільських жінок працюють в маленьких містах та містечках. Щоб доїхати до них із сіл, вони витрачають і так мізерні кошти та час на дорогу. Ці жінки потерпають через брак робочих місць біля дому, територіальну віддаленість, нестачу транспорту, бездоріжжя, та відсутність соціальної інфраструктури.

Водночас саме їх проблеми є найменш видимими, і найменше відображені у статистичних, дослідницьких та регулятивних документах, які готують як урядові агенції, так і недержавні та донорські організації. Їх проблеми усвідомлені мало, і не покладені в основу державних політик, програм.

Більшість селянок працездатного віку – самозайняті або зайняті неформально.

### СТАТИСТИКА:

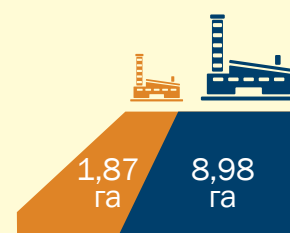
Їх доступ до оплачуваної праці дуже низький. В останні роки у сільському господарстві (разом із лісовим та рибним) були зайняті тільки 17,5 % працездатного населення. Лише третина з них - жінки.



Тільки 0,6 % жінок з усіх працюючих у галузі с/г підвищували свою кваліфікацію. Що вказує на гендерно стереотипні підходи до навчання. 2016 року середньомісячна зарплата жінок зайнятих у с/г складала 2767 грн., що становило 83,7% зарплати зайнятих там же чоловіків. Нагадаємо, що оплата в с/г галузі є найнижчою.

Між жінками і чоловіками існують великі гендерні розриви у контролі ресурсів і власності в сільських місцевостях, і ці розриви зростають.

За площею с/г угідь 49,2% очолюваних жінками аграрних господарств господарюють на 16,8% землі, тоді як решта 50,8%, очолені чоловіками, господарюють на 83,2% земельних площ. Середня площа с/г угідь на 1 господарство очолюване жінкою, складає 1,87 га, тоді як чоловіком – 8,98 га.



## СТАТИСТИКА:

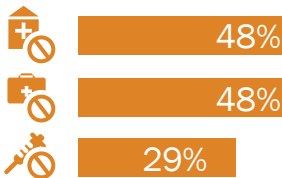
За даними Держстату 2014 р., очолювані жінками аграрні господарства поступаються очолюваним чоловіками й за усіма іншими показниками.



Жінки очолюють 49,5% домогосподарств, з середньою площею 0,89 га. Середня площа «чоловічих» домогосподарств 1,33 га. Водночас, з початком приватизації і розвитком сільськогосподарського бізнесу, жінки часто змушені продавати свої земельні ділянки за невелику ціну, бо це єдине для них джерело готівкових коштів.

Соціальний захист трудових прав для цих жінок відсутній.

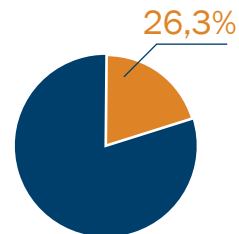
Робота селянок в домогосподарствах не зараховується до трудового стажу. І, так як середній рівень доходів сільських домогосподарств складає 50% прожиткового мінімуму, для цих жінок розміри добровільних соціальних внесків є зависокими. Тож участі в соціальному страхуванні вони не беруть, і пенсій отримувати не будуть.



За даними опитування Спілки сільських жінок, 48% сільських жінок не мають медичних закладів у межах пішого доступу, 48% не мають коштів на певні ліки або платні медичні послуги. 29% не зможуть собі дозволити медичну допомогу, якщо буде потреба оперативного втручання або тривалого лікування.

Через обмежені можливості праці, сільські жінки дуже уразливі до такого виду насильства, як торгівля людьми. Українські вербувальники часто застосовують до них насильство, обман та боргову кабалу.

Спілка сільських жінок України<sup>1</sup> повідомляє, що 26,3% опитаних сільських жительок вважали, що їх дільничний міліціонер ніколи не допоможе жінці, яку побив чоловік, і не зверталися до нього у разі насильства.



## ПОТРІБНО:

- Внести в законодавство обов'язкову норму про забезпечення гендерного балансу при прийомі на роботу у новостворених об'єднаних сільських громадах.
- Ввести як спеціальні тимчасові заходи, фіскальні пільги для жінок фермерів та для «жіночих» підприємств в сільських місцевостях.
- Ввести юридичний статус «зайнятість в особистих селянських господарствах» черезнесення змін в ЗУ «Про особисте селянське господарство», із забезпеченням соціальних гарантій. Переглянути існуючі юридичні визначення фермерського та особистого селянського господарства.
- Запровадити гендерно-роз'єднану статистику щодо сільських жінок.

<sup>1</sup> Стан захисту прав та економічних інтересів сільських жінок. – Спілка сільських жінок України, 2013 р.

За підтримки Програми розвитку ООН в Україні  
та Міністерства закордонних справ Данії

